

Socialutskottets betänkande 1988/89: SoU24

Socialstyrelsens framtida roll

i 1988/89
SoU24

Sammanfattning

I betänkandet behandlas förslaget i prop. 1988/89:130 om riktlinjer för socialstyrelsens framtida roll, uppgifter och inriktning m. m. samt de motioner som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också vissa motioner som väckts under den allmänna motionstiden 1989 och som på olika sätt berör socialstyrelsen.

Utskottet tillstyrker i betänkandet att riksdagen godkänner regeringens förslag i fråga om socialstyrelsens huvudsakliga uppgifter och verksamhetsinriktning. Utskottet tillstyrker vidare att riksdagen godkänner vad regeringen förordat om *Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)* och rådet för alkohol- och narkotikapolitiska frågor (*AN-rådet*).

I betänkandet behandlas ett antal motioner (s, fp, c, vpk) om socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn. Utskottet anser att det angeläget att verksamheten med de svenska socialarbetarna i Köpenhamn kan bedrivas även fortsättningsvis. Utskottet konstaterar att huvudmannaskapsfrågan återkommande varit föremål för diskussioner. Något självklart alternativ till den nuvarande organisationsmodellen finns inte men eftersom socialstyrelsen i princip inte bör syssla med direkt klientarbete bör frågan om en annan huvudman för verksamheten prövas. I avvaktan på att ett underlag för ett ställningstagande arbetas fram bör socialstyrelsen kvarstå som huvudman. Vad utskottet anfört föreslås riksdagen ge regeringen till känna. Utskottets fp-ledamöter reserverar sig och anser att socialstyrelsen även i framtiden skall vara huvudman för socialarbetarna i Köpenhamn.

Övriga motionsyrkanden avstyrks. Utskottets fp-, c- och mp-ledamöter reserverar sig till förmån för vissa motionsyrkanden om socialstyrelsens organisation för de drogpolitiska frågorna. Till betänkandet har fogats ytterligare åtta reservationer (m, fp, c, vpk, mp) till förmån för i huvudsak egna motionsyrkanden.

Propositionen

I proposition 1988/89:130 har regeringen (socialdepartementet) föreslagit

1. att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats i fråga om socialstyrelsens huvudsakliga uppgifter och verksamhetsinriktning (avsnitt 3.1.1 och 3.1.2),

2. att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats om Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) samt rådet för alkohol- och narkotikapolitiska frågor (AN-rådet), (avsnitt 3.3),

3. att riksdagen upphäver sitt beslut (prop. 1979/80:6, SoU 8, rskr. 386) angående riktlinjer för socialstyrelsens organisation (förslaget i avsnitt 3.5),

4. att riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om en ny myndighet för kontroll av läkemedel m. m. (avsnitt 3.1.3),

5. att riksdagen bereds tillfälle ta del av vad i propositionen anförts om regional tillsyn för hälso- och sjukvård samt tandvård (avsnitt 3.1.4),

6. att riksdagen bereds tillfälle ta del av vad i propositionen anförts om barn- och ungdomsfrågor (avsnitt 3.2),

7. att riksdagen bereds tillfälle ta del av vad i propositionen anförts om en förändrad ansvarsfördelning för vissa ärendegrupper och uppgifter (avsnitt 3.4),

8. att riksdagen bereds tillfälle ta del av vad i propositionen anförts om socialstyrelsens framtida organisation (avsnitt 3.5).

Motioner

Motioner väckta med anledning av propositionen

1988/89:So29 av Karin Israelsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om överförande av AIDS-delegationen samt statens beredning av medicinsk metodik till socialstyrelsen,

2. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen rörande överföring av medel från socialdepartementet till socialstyrelsen för utvecklingsarbete,

3. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförs rörande CAN:s verksamhet,

4. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om en enhet inom socialstyrelsen med övergripande ansvar för alkohol- och drogfrågor,

5. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om socialstyrelsens roll i det förebyggande och kunskapsförmedlande arbetet rörande aborter, fosterdiagnostik och vård av för tidigt födda barn,

6. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om socialstyrelsens fortsatta huvudmannaskap för socialarbetarna i Köpenhamn,

7. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen rörande de regionala enheternas kunskapsåterföring i tillsyns- och kontrollärenden,

8. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen rörande verksamhetens sammansättning med en överdirektör,

9. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motio-

nen om en parlamentarisk grupp för beredning av den framtida organisationen av socialstyrelsen,

1988/89:SoU24

10. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen rörande resurser till socialstyrelsens omorganisation.

1988/89:So30 av Sten Svensson m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en medicinal- och en socialstyrelse,

2. att riksdagen i avvaktan på ett nytt organisationsförslag avslår propositionen vad avser den interna organisationen om högst nio större enheter och tre direktörer förutom generaldirektören,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sagts om styrelsernas självständiga ställning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sagts om en utvärdering av de regionala organen och eventuellt återinrättande av en länsläkarorganisation.

1988/89:So31 av Daniel Tarschys m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att socialstyrelsens behov av icke öronmärkta resurser beaktas i budgetpropositionen för nästkommande budgetår,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett självständigt institut för folkhälsa,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsyn och rättssäkerhet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verksamheten med socialarbetare i Köpenhamn bör fortsätta samt att socialstyrelsen även i framtiden bör vara huvudman för verksamheten,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ledningens kvalifikationer.

1988/89:So32 av Gudrun Schyman m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om socialstyrelsens framtida organisation,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om tillsyn av oseriös sjukvårdsverksamhet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om vikten av socialstyrelsens särskilda ansvar för kvaliteten i förskola och fritidshem.

1988/89:So33 av Ingvar Björk (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att socialstyrelsens tillsynsfunktion ytterligare måste förstärkas för att på ett tillfredsställande sätt följa upp ramlagstiftningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att socialstyrelsen fortsatt får möjlighet att följa upp enskilda ärenden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen

anförts om att de regionala tillsynsfunktionerna behöver förstärkta resurser för att kunna följa upp enskilda ärenden,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att handikappfrågorna särskilt beaktas.

1988/89:So34 av Birthe Sörestedt m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en fortsatt verksamhet med svenska socialarbetare i Köpenhamn,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om huvudmannaskapet för verksamheten i Köpenhamn.

1988/89:So35 av Göran Magnusson och Gunnar Thollander (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en stark organisatorisk ställning för alkohol- och narkotikafrågorna.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1989

1988/89:So237 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska socialarbetare i Köpenhamn,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att socialstyrelsen bör kvarstå som huvudman för verksamheten.

1988/89:So240 av Gudrun Schyman (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en fortsatt svensk socialarbetarverksamhet i Köpenhamn.

1988/89:So280 av Sten Andersson i Malmö (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av en annan inriktning av "välfärdspolitiken".

1988/89:So290 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att analysera de drogpolitiska konsekvenserna av rapporten "Socialstyrelsen i förändring".

1988/89:So326 av Elver Jonsson och Hans Lindblad (båda fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utbredd omorganisation inom socialstyrelsen beträffande alkoholpolitiska frågor bör avskrivs,

1988/89:So423 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till återinrättande av en medicinalstyrelse,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att återinföra en länsläkarorganisation,

1988/89:So440 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om de förebyggande insatsernas roll i sjukvårdsarbetet,

1988/89:So547 av Anita Stenberg och Marianne Samuelsson (båda mp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att en representant för alternativvård skall ingå i socialstyrelsen.

Utskottet

Bakgrund

Riksdagen godkände år 1980 riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter och dess organisation (prop. 1979/80:6, SoU 45, rskr. 386). Socialstyrelsens omorganisation genomfördes därefter under början av 1980-talet.

Socialstyrelsen har under senare delen av 1980-talet varit föremål för ett flertal utredningar och studier. Så har t.ex. statskontoret inom ramen för projektet Centralmyndigheters framtida roll avlämnat rapporten Socialstyrelsen inför 1990-talet (Statskontorets rapport 1987:58). Riksrevisionsverket redovisade år 1987 i rapporten Den statliga läkemedelskontrollen en granskning av verksamheten vid socialstyrelsens läkemedelsorganisation och av samordningen av den statliga läkemedelskontrollen (RRV rapport dnr 1986:58). Riksdagens revisorer presenterade hösten 1988 (förslag 1988/89:7) en omvärldsundersökning som syftade till att kartlägga hur myndigheter, organisationer och befattningshavare med verksamhetsmässig anknytning till socialstyrelsen ser på styrelsen och dess berättigande, roll, inriktning, arbetsuppgifter samt sätt att fullgöra sina funktioner.

Socialstyrelsen påtalade i 1987 års treårsbudgetrapport behovet av vissa förändringar av organisationen och inriktningen av styrelsens arbete.

I budgetpropositionen 1987/88:100 (bil. 7., s. 60 ff.) lades fram vissa förslag om verksamhetens huvudinriktning vid socialstyrelsen. Förslagen behandlades av utskottet i betänkandet SoU 1987/88:16 (s. 7 f.). Därvid uttalade utskottet att det delade regeringens uppfattning att socialstyrelsen har en mycket viktig uppgift att följa upp och värdera verksamheterna inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten och deras roll när det gäller att förnya och utveckla vården och omsorgen. Utskottet uttalade vidare att socialstyrelsen inom hälso- och sjukvården bör prioritera medicinsk uppföljning, tillsyn och rådgivning, men att även utvärdering och analys av hälso- och sjukvårdens resursanvändning och effektivitet är angelägna arbetsuppgifter. Även på socialtjänstområdet bör, anförde utskottet, socialstyrelsen göra kontinuerliga uppföljningar av verksamhetens resultat och effektivitet. Tillsynsfrågorna framhölls som särskilt viktiga. Utskottet delade uppfattningen att socialstyrelsen bör belysa de mänskliga, kostnads- och organisatoriska konsekvenserna av den pågående omstruktureringen inom vården.

Utskottet framhöll att den i den då aktuella budgetpropositionen föreslagna inriktningen av socialstyrelsens framtida inriktning i hög grad mäs-

te uppfattas som uttalanden om huvudinriktningen av styrelsens framtida funktioner. Utskottet förutsatte att regeringen, som aviserat att ett vidare utredningsarbete var avsett, skulle återkomma till riksdagen i frågan, så att riksdagen mera i detalj kunde ta ställning till hur socialstyrelsens framtida organisation och arbetsuppgifter bör utformas. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag till riktlinjer för huvudinriktningen av socialstyrelsens verksamhet. Riksdagen följde utskottet (RD 101, rskr. 200).

En särskild beredningsgrupp inom socialdepartementet med företrädare för bl. a. socialdepartementet och socialstyrelsen presenterade i december 1988 rapporten Socialstyrelsen i förändring (Ds 1988: 74). Den nu aktuella proposition 1988/89: 130 bygger i stora delar på denna rapport.

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen förslag till riktlinjer för en förändring av socialstyrelsens inriktning och huvudsakliga arbetsuppgifter. Enligt förslaget skall socialstyrelsen i första hand inrikta sitt arbete på tillsyn i form av uppföljning och utvärdering av den verksamhet som kommuner, landsting och andra organ bedriver inom socialsektorn. I sin egenskap av expertmyndighet skall socialstyrelsen kunna tillhandahålla kunskapsunderlag som kan behövas av regeringen, landsting och kommuner inför olika ställningstaganden. En viktig uppgift för socialstyrelsen avses därför bli att utarbeta kunskapsunderlag för dem som är verksamma inom området. I syfte att förstärka socialstyrelsens tillsyn inom hälso- och sjukvården föreslås att det inrättas regionala tillsynsenheter på sex orter i landet. Enheterna skall utgöra en del av socialstyrelsen.

Socialstyrelsens nuvarande läkemedelsavdelning avses bli ombildad till en fristående myndighet för läkemedelskontroll m. m. Regeringen avser dock att återkomma till riksdagen med förslag i den delen.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) föreslås få en fristående ställning i förhållande till socialstyrelsen. Rådet för alkohol- och narkotikapolitiska frågor (AN-rådet) föreslås bli inordnat i socialstyrelsen som ett rådgivande organ i alkohol- och narkotikafrågor.

När det gäller socialstyrelsens organisation förelås styrelsen bli organiserad i högst nio större enheter och högst sex regionala tillsynsenheter. Verksledningen avses bli förstärkt så att den utöver generaldirektören består av tre direktörer i stället för en överdirektör.

Regeringen har i sin hemställan föreslagit att riksdagen skall godkänna vad som förordas i propositionen om socialstyrelsens huvudsakliga uppgifter och verksamhetsinriktning. Vidare har föreslagits att riksdagen skall godkänna vad som förordas om CAN och AN-rådet. Riksdagen har i övrigt beretts tillfälle att ta del av vad som anförs i propositionen om en ny myndighet för kontroll av läkemedel m. m., om regional tillsyn för hälso- och sjukvård och tandvård, om barn- och ungdomsfrågor, om en förändrad ansvarsfördelning för vissa ärendegrupper och uppgifter samt om socialstyrelsens framtida organisation.

Den nya organisationen föreslås genomföras den 1 juli 1990. Riksdagen

Vissa övergripande frågor

I motion 1988/89: So30 av Sten Svensson m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en medicinal- och en socialstyrelse (yrkande 1). Ett liknande motionsyrkande finns i motion 1988/89: So423 av Carl Bildt m. fl. (m) yrkande 7.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om återinrättandet av en medicinalstyrelse. Vid sin senaste behandling av frågan, i betänkandet SoU 1987/88: 16, erinrade utskottet om tidigare uttalanden och anförde vidare att en offensiv hälsopolitik enligt utskottets mening kräver en god samverkan mellan hälso- och sjukvården, socialtjänsten och hälsoskyddet. Inriktningen av hälso- och sjukvården mot förebyggande arbete och en helhetssyn inom såväl socialtjänst som hälso- och sjukvård ansåg utskottet starkt tala för en integrering på det centrala myndighetsplanet av dessa frågor. Utskottet framhöll dock att det är viktigt att socialstyrelsen har en organisation som medger att styrelsen kan fungera effektivt i sin roll som central förvaltningsmyndighet för såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten. Utskottet framhöll också vikten av att socialstyrelsen prioriterar medicinsk uppföljning, tillsyn och rådgivning, utvärdering och analys av hälso- och sjukvården samt resursanvändning och effektivitet. Utskottet avstyrkte den då aktuella motionen.

Utskottet vidhåller denna inställning och avstyrker motionerna So30 (m) yrkande 1 och So423 (m) yrkande 7.

I motion 1988/89: So31 av Daniel Tarschys m. fl. (fp) begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om ett självständigt institut för folkhälsa (yrkande 2). Motionärerna anser att ett nytt folkhälsoinstitut bör återskapas. Detta bör, enligt motionärerna, på rikspanet ha ansvaret för kartläggning av ohälsa och dess orsaker, för forskning om hur sådana risker kan förebyggas samt för initiativ, samordning och genomförande av olika folkhälsobefrämjande insatser. Uppgifter som bör föras över från socialstyrelsen är hälsoregistrering, hälsoskydd och hälsoupplýsning, vilket innefattar information om främst kost och motion, tobak, missbruk, sex och samlevnad och olycksfall.

Motioner om återinrättande av ett självständigt institut för folkhälsa har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl. a. i betänkandena SoU 1986/87: 16 (s. 7 f.) och SoU 1987/88: 16 (s. 9 f.). Därvid redovisades dels de uppgifter som det tidigare institutet för folkhälsan hade, dels på vilket sätt dessa uppgifter förts över till bl. a. socialstyrelsen, livsmedelsverket, naturvårdsverket och statens miljömedicinska laboratorium, numera institutet för miljömedicin. Utskottet underströk vikten av en aktiv hälsoupplýsning och behovet av information kring kostvanorna och deras betydelse för folkhälsan. Utskottet hänvisade till fördelningen av ansvaret på olika myndigheter och ansåg inte att det framkommit något som skulle motivera en principiell förändring i dessa hänseenden. Utskottet framhöll

dock betydelsen av att kostfrågorna får en effektiv bevakning. Motionerna avstyrktes.

Vid sin behandling av frågan helt nyligen, i betänkandet 1988/89:So14 (s. 19), ansåg utskottet inte att det framkommit något som föranleder ett ändrat ställningstagande från utskottets sida. Den aktuella motionen avstyrktes.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och avstyrker motion So31 (fp) yrkande 2.

I *motion 1988/89: So29 av Karin Israelsson (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om att en parlamentarisk grupp bör bereda den framtida organisationen av socialstyrelsen (*yrkande 9*). Vid en så stor förändring av en myndighets arbetsinriktning och organisation som den nu föreslagna bör detta enligt motionären ske efter beredning av en grupp med bredare sammansättning.

Utskottet delar så till vida motionärens uppfattning att vid beredningen av frågan om en betydelsefull förändring av organisation och inriktning av ett stort centralt ämbetsverk, bör berörda myndigheter och organisationer ges tillfälle att yttra sig. Så har inte skett i detta fall. I vissa fall kan det också vara motiverat med parlamentarisk medverkan i utrednings- och beredningsarbetet. Genom det omfattande utredningsarbete som skett under senare år beträffande socialstyrelsen och som avslutats genom den särskilda arbetsgruppen under socialdepartementet och rapporten (Ds 1988: 74) Socialstyrelsen i förändring har emellertid omfattande material och synpunkter samlats. Principfrågan har också behandlats av riksdagen vid föregående riksmöte. Utskottet, som anser det angeläget att den nya organisationen kan träda i kraft den 1 juli 1990, gör den bedömningen att det inte är nödvändigt att det fortsatta beredningsarbetet sker i form av en parlamentarisk beredning. Nu återstår endast beredningen av ett antal delfrågor. Utskottet avstyrker därför motion So29 (c) yrkande 9.

I *motion So30 (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om styrelsernas självständiga ställning (*yrkande 3*). Enligt motionärerna är det nödvändigt att ämbetsverk som socialstyrelsen får en gentemot regeringen mer självständig ställning när det gäller att utöva tillsyn, utvärdera och utveckla kunskapen.

I *motion 1988/89: So29 av Karin Israelsson m. fl. (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om överförande av AIDS-delegationen och statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik (*yrkande 1*). Motionärerna hänvisar bl. a. till uttalanden i propositionen om socialstyrelsens roll som expertorgan. Motionärerna anser det anmärkningsvärt att regeringen i socialdepartementet omger sig med egna expertorgan med sammanfallande arbetsuppgifter eller uppgifter som rätteligen borde tillhöra socialstyrelsens verksamhetsområde och anser därför att de nämnda organen bör överföras till socialstyrelsen.

I propositionen anförs (s. 13) att uppgiften att utvärdera i vad mån nationellt angivna mål uppfyllts bör ges till andra organ än dem till vilka riksdagen har decentraliserat verksamhetsansvaret. Detta synsätt på so-

cialstyrelsens arbetsuppgifter har lett till att kommun- och landstingsförbunden sedan årsskiftet 1988/89 inte längre är representerade i socialstyrelsens styrelse. Samma synsätt bör, enligt uttalanden i propositionen, leda till att uppdrag från regeringen som rör förhållanden som kräver uppföljning, utvärdering och analys ges till socialstyrelsen i egenskap av expert- och tillsynsmyndighet och inte, som ofta skett tidigare, till socialstyrelsen och kommunförbunden gemensamt. Det anses dock lämpligt att kommunförbunden lämnar synpunkter i sådana frågor.

I propositionen anförs vidare att det bör vara en strävan att minska antalet mer eller mindre permanenta beredningar och delegationer som är direkt knutna till eller underställda socialdepartementet. Ambitionen bör, anförs det, vara att i ökad utsträckning tillgodose utredningsbehov genom att anlita socialstyrelsen. Det anses dock självklart att parlamentariska eller andra kommittéer vid behov bör kunna tillsättas även i framtiden. Avgränsade utredningar som t. ex. att se över en viss lagstiftning är som regel en uppgift av politisk karaktär som bör hanteras på politisk nivå. Uppgifter som att löpande följa och utvärdera olika delar av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamhet anses mer vara en uppgift för socialstyrelsen än för en parlamentarisk utredning.

När det gäller verksamheten vid statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik (SBU) anför föredraganden (s. 10) att det efter den treåriga försöksperiod som nu pågår bör övervägas om verksamheten kan inordnas i socialstyrelsen.

Utskottet gör följande bedömning.

Utskottet vill inledningsvis erinra om den självständiga ställning som främst genom bestämmelsen i regeringsformen 11 kap. 7 § tillförsäkrats de statliga ämbetsverken. Självfallet gäller detta även socialstyrelsen. Av uttalandena i propositionen framgår också att regeringen delar denna uppfattning och att de åtgärder som planeras syftar till en förstärkning av socialstyrelsen. Enligt utskottet är därmed syftet med yrkande 3 i motion So30 (m) redan tillgodosett, varför det avstyrks.

Vad sedan gäller kraven i motion So29 (c) på överförande av SBU till socialstyrelsen delar utskottet i princip motionärens bedömning. Utskottet konstaterar att den typ av verksamhet som SBU bedriver i stor utsträckning är sådan som bör åvila socialstyrelsen. Av propositionen framgår att även regeringen delar denna uppfattning. Regeringen vill dock först avvakta den utvärdering av verksamheten som skall göras när nuvarande försöksperioden gått ut, vilket utskottet kan godta. Utskottet anser med hänvisning till det anförda att något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion So29 (c) inte behövs. Utskottet avstyrker således yrkande 1 i motionen såvitt detta avser överförande av SBU:s verksamhet till socialstyrelsen.

I motionsyrkandet begärs också att AIDS-delegationen förs över till socialstyrelsen. Utskottet anser det tills vidare nödvändigt att det finns ett beredningsorgan för aids-frågorna med parlamentarisk representation. Utskottet vill därför inte ställa sig bakom kravet på att delegationens verksamhet skall föras över till socialstyrelsen. Med hänvisning härtill avstyr-

Socialstyrelsens tillsynsverksamhet

I propositionen uttalas (bl. a. s. 8 f.) att socialstyrelsen i första hand skall inrikta sitt arbete på tillsyn i form av uppföljning och utvärdering av den verksamhet inom socialsektorn som kommuner, landsting och enskilda huvudmän bedriver. Tillsyn i form av kontroll – i synnerhet vad gäller individärenden och enskilda verksamheter – bör enligt uttalandena i propositionen fullgöras på regional nivå. För socialtjänsten utförs den regionala tillsynen av länsstyrelsen. För hälso- och sjukvård samt tandvård föreslås inrättandet av sex regionalt placerade tillsynsenheter.

I propositionen uttalas vidare (bl. a. s. 26) att socialstyrelsens verksamhet med handläggning av individärenden och ärenden av rutinkaraktär bör begränsas. Förslag till förändringar avses dock läggas fram i senare sammanhang.

I motion 1988/89: So32 av Gudrun Schyman m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om socialstyrelsens framtida organisation (yrkande 1). Motionärerna anför att socialstyrelsens roll behöver förstärkas, särskilt vad gäller kontroll av hälso- och sjukvård, socialtjänst och annan verksamhet. Motionärerna är positiva till att den uppgiften tydliggörs och lyfts fram i förslaget men delar inte uppfattningen att dessa uppgifter bäst utförs i regionala enheter. Motionärerna påtalar risken för kollegiala konflikter. En särskild fördel med en central tillsyn är att man kan göra jämförelser med andra regioner. Motionärerna föreslår att det på socialstyrelsen i stället inrättas en särskild tillsynsenhet centralt som handlägger merparten av tillsynsfrågorna. Arbetsuppgiften med kunskapsutveckling och kunskapsförmedling däremot lämpar sig väl för en regionalisering, anser motionärerna.

Utskottet har tidigare vid upprepade tillfällen framhållit vikten av socialstyrelsens tillsynsarbete och nödvändigheten av en förstärkning av socialstyrelsens verksamhet i detta avseende. Arbetsuppgifter som uppföljning och utvärdering av verksamheten inom socialsektorn gentemot av statsmakterna uppställda och preciserade mål, liksom kontrollen av hälso- och sjukvården, socialtjänsten och annan verksamhet inom socialstyrelsens område när det gäller kvalitet, säkerhet och den enskildes rättigheter, måste anses utgöra kärnan i socialstyrelsens funktion. Enligt utskottet är det positivt att ett förslag nu lagts fram som syftar till att förstärka socialstyrelsens tillsynsverksamhet.

Utskottet delar propositionens bedömning att viss del av socialstyrelsens tillsynsverksamhet lämpligen kan fullgöras på regional nivå. En regional tillsynsfunktion med tillgång till kvalificerad medicinsk, odontologisk och juridisk kompetens blir ett betydelsefullt tillskott när det gäller att intensifiera tillsynsverksamheten. En regional tillsynsfunktion är särskilt lämplig för den verksamhet med besök och inspektioner av olika slag som utgör ett viktigt moment i tillsynen. Vilka uppgifter som mera i detalj bör

ankomma på de regionala enheterna och hur enheterna bör organiseras behöver emellertid bli föremål för ytterligare beredning.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom kravet i motion So32 (vpk) yrkande 1 att det centralt vid socialstyrelsen skall inrättas en särskild enhet för tillsynsverksamheten. Motionsyrkandet avstyrks.

I *motion So423 (m)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att återinföra en länsläkarorganisation (*yrkande 8*). Även *motion So30 (m)* tar upp frågan om en länsläkarorganisation. I motionen hemställs sålunda att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som sägs i motionen om en utvärdering av de regionala organen och eventuellt återinrättande av en länsläkarorganisation (*yrkande 4*). Motionärerna anser att förslaget att inrätta sex regionala tillsynsenheter är ett steg i rätt riktning. Den verksamheten bör dock utvärderas och bilda underlag för ett beslut om eventuellt återinrättande av en länsläkarorganisation på det medicinska området.

Utskottet har i det föregående uttalat sin tillfredsställelse över det förslag som lagts fram och syftar till att förstärka socialstyrelsens tillsynsverksamhet. Utskottet delar regeringens bedömning att en regional tillsynsfunktion bör tillskapas inom socialstyrelsen. Utskottet förutsätter därvid att den regionala organisationen kommer att kunna fullgöra flera av de uppgifter som tidigare åvilade länsläkarna. Det är naturligtvis angeläget att de regionala tillsynsenheternas verksamhet utvärderas sedan de varit i funktion någon tid.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört avstyrker utskottet motion So423 (m) yrkande 8 och So30 (m) yrkande 4.

I *motion So31 (fp)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om tillsyn och rättssäkerhet (*yrkande 3*). Motionären hänvisar till vissa uttalanden i propositionen om att socialstyrelsens befattning med individärenden bör minska och anför att det finns starka rättssäkerhetsskäl för att bevara möjligheten till en kvalificerad överprövning av olika frågor inom den sociala sektorn. Det framhålls också i motionen att de individuella ärendena är en viktig kunskapskälla för socialstyrelsen.

Liknande synpunkter framförs i *motion 1988/89: So33 av Ingvar Björk (s)*. I motionen hemställs dels att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om att socialstyrelsens tillsynsfunktion ytterligare måste förstärkas för att på ett tillfredsställande sätt följa upp ramlagstiftningen (*yrkande 1*). I motionen finns också yrkanden om att socialstyrelsen bör få fortsatt möjlighet att följa upp enskilda ärenden (*yrkande 2*) och om att de regionala tillsynsfunktionerna behöver förstärkta resurser för att kunna följa upp enskilda ärenden (*yrkande 3*). Motionären framhåller betydelsen av att socialstyrelsens tillsynsfunktion förstärks. Han anser att propositionen inte går tillräckligt långt i detta avseende. Motionären finner det angeläget att socialstyrelsen även i framtiden bibehåller en nära kontakt med allmänheten och myndigheter samt att styrelsen genom att följa upp enskilda ärenden har möjligheter att be-

vaka utvecklingen inom olika samhällsområden och behålla kontakten med "verkligheten". Motionären framhåller även att det ur rättssäkerhets-synpunkt är viktigt att den enskilde medborgaren kan vända sig till det högsta tillsynsorganet och uppmärksamma detta på missförhållanden. Socialstyrelsen bör, anför det, även kunna ge råd och stöd i enskilda ärenden.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna So31 (fp) och So 33 (s) att socialstyrelsen har i sin tillsynsverksamhet en viktig uppgift att tillgodose rättssäkerhetsaspekterna. En viktig del av de regionala enheternas uppgifter bör därför vara att handlägga ärenden som rör enskilda patienter. Hit hör t. ex. patientärenden, klagomål, journalförstöringsärenden och en del av de nya uppgifter som åläggs socialstyrelsen i den nya smittskyddslagen. Det är också viktigt att den regionala funktionen bedriver en aktiv tillsyn – när det gäller såväl offentlig som icke offentlig bedriven vård – genom bl. a. besök och inspektioner. Det är naturligtvis nödvändigt att socialstyrelsen får tillgång till den kompetens och i övrigt de resurser som behövs för en väl fungerande tillsynsverksamhet.

Om socialstyrelsen skall kunna fullgöra sina uppgifter när det gäller tillsyn, kunskapsutveckling och kunskapsförmedling anser utskottet – i likhet med propositionen – att det blir nödvändigt att föra över vissa rutinärenden som socialstyrelsen i dag handlägger till andra organ där detta kan ske utan att det innebär risker för patientsäkerheten, vårdkvaliteten eller servicenivån i vården.

Utskottet ser inte någon direkt motsättning mellan vad utskottet här har anført och de synpunkter som framförs i de aktuella motionerna. Det kan därför förutsättas att syftet med motionerna kommer att tillgodoses i det fortsatta arbetet med omorganisationen utan något uttalande från riksdagens sida. Därför avstyrker utskottet motionerna So31 (fp) yrkande 3 och So33 (s) yrkandena 1 – 3.

I *motion So32 (vpk)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförts om tillsynen över den oseriösa sjukvårdsverksamhet som i dag bedrivs vid vissa s. k. hälso- och friskvårdshem och där kvacksalverilagen i praktiken är otillräcklig för att förhindra allvarliga felbehandlingar (*yrkande 2*).

Utskottet är ense med motionärerna om att socialstyrelsen aktivt bör bedriva tillsyn över den alternativmedicinska verksamheten. Tillsynen över hälsohemmen och annan alternativmedicinsk verksamhet och säkerställandet av patienternas säkerhet i dessa verksamheter måste i framtiden vara en prioriterad uppgift för socialstyrelsen. Styrelsens möjligheter att utöva tillsyn över bl. a. hälsohemmen har varit klart otillräckliga under senare år. Det har t. o. m. hävdats att kvacksalverilagen i praktiken satts ur spel under det senaste decenniet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att alternativmedicinkommittén skall se över kvacksalverilagen och föreslå ny lagstiftning. Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara de vårdbehövandes säkerhet. En av avsikterna med kommitténs arbete är att det skall skapas bättre förutsättningar för den alternativmedicinska verk-

samhet som bl. a. bedrivs vid seriösa hälsohem. I direktiven till alternativmedicinkommittén anförts särskilt att kommittén skall överväga möjligheten att föra in vissa yrkesutövare inom den alternativa medicinen under samhällets tillsyn. Kommittén skall slutföra sitt arbete under år 1989.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att det finns skäl att anta att syftet med motion So32 (vpk) i denna del kommer att tillgodoses utan någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför yrkande 2 i motionen.

I *motion 1988/89: So29 (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen rörande de regionala enheternas kunskapsåterföring i tillsyns- och kontrollärenden (*yrkande 7*). Motionären anser att förslaget om en utlokalisering av viss verksamhet i lokala enheter är ett bra sätt att sprida kunskapsförmedling och att minska organisationens storlek i Stockholm. När det gäller vilka ärenden som skall handläggas regionalt pekar motionären på de risker det kan medföra i kontrollen av sjukvårdsmaterials tillförlitlighet om det inte utbildas en praxis som är likvärdig över landet. Dessa uppgifter bör alltså förankras, anför motionären, dels för kunskapsåtergivning, dels för likvärdig behandling.

Utskottet vill i likhet med motionärerna framhålla att det är angeläget att verksamheten vid de regionala enheterna organiseras på ett sådant sätt att kraven på en enhetlig praxis tillgodoses. Det är också angeläget att de kunskaper som kommer de regionala enheterna till del snabbt kan spridas till såväl övriga regionala enheter och till socialstyrelsen centralt som till kommuner, landsting och enskilda. Utskottet förutsätter att dessa aspekter kommer att beaktas i det fortsatta arbetet med att bereda frågorna om de regionala tillsynsenheternas verksamhet och organisation. Därför föreligger det enligt utskottets mening inte något behov av initiativ från riksdagens sida för att tillgodose motion So29 (c) yrkande 7. Motionsyrkandet avstyrks således.

Vissa resursfrågor

I *motion So31 (fp)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om att socialstyrelsens behov av icke öronmärkta resurser beaktas i budgetpropositionen för nästkommande budgetår (*yrkande 1*). Motionärerna anför att erfarenheterna har visat att socialstyrelsens resurser i stort sett bundits upp av arbete med de uppgifter som föreskrivits i lag, föreskrifter m. m. och att inget eller mycket litet utrymme funnits tillgängligt för att lösa nya uppgifter som åläggs myndigheten. Enligt motionärerna innehåller propositionen inga konkreta förslag om hur man skall åstadkomma en sådan flexibilitet att myndigheten snabbt kan ta sig an nya uppdrag i första hand från regeringen. Enligt motionärerna bör behovet av icke öronmärkta resurser beaktas i budgetpropositionen för nästkommande budgetår.

I *motion So29 (c)* hemställs att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförs i motionen rörande resurser till socialstyrelsens omorganisation (*yrkande 10*). Motionären anför att det är viktigt att den nya organisationen verkligen genomförs så att socialstyrelsen blir en till-

synsmyndighet över de kommunala huvudmännen, samt även utöver tillsyn över regeringens sätt att hantera hälso- och sjukvårdsfrågor samt socialtjänstfrågorna. För att kunna utföra dessa uppgifter krävs även att tillräckliga resurser ges under omorganisationen, för att möjliggöra denna organisation med en bred kompetens inom alla områden.

I *samma motion (c)* begärs vidare ett tillkännagivande till regeringen om att medel som i dag disponeras av regeringen för utvecklingsarbete bör överföras till socialstyrelsen för samma ändamål (*yrkande 2*). Om socialstyrelsen skall få status som expertmyndighet måste även resurser, både personella och ekonomiska, finnas för en sådan verksamhet.

I propositionen konstateras (s. 14) att resurserna vid socialstyrelsen hittills ofta varit inplanerade under lång tid framåt. Resurserna har dessutom framför allt inom hälso- och sjukvårdsavdelningen varit bundna av handläggning av författningsreglerade ärenden. För att socialstyrelsen skall kunna fungera som expertorgan åt regeringen måste styrelsen relativt snabbt kunna frigöra resurser för olika analyser och bearbetningar. Detta kräver, anför det vidare, att det på socialstyrelsen finns ett visst mått av rörliga resurser i form av allmän utredarkompetens och medel för att kunna köpa in adekvat expertis för tillfälliga och snabba insatser i de fall då vissa konkreta frågeställningar behöver belysas.

I fråga om resurser för utvecklingsarbete anför i propositionen (s. 12) att uppgiften att stimulera och följa utvecklingsarbete faller naturligt inom ramen för socialstyrelsens uppgifter som central myndighet. Enligt föredraganden bör en väsentlig del av de särskilda medel för utvecklingsarbete som för närvarande disponeras av regeringen i stället föras över till socialstyrelsen. Regeringen bör i regleringsbrev eller genom särskilda regeringsbeslut årligen ange den huvudsakliga inriktningen och prioriterade områden för fördelning av medlen. I styrelsens uppgifter föreslås ingå att informera om och följa upp hur medlen används samt att utvärdera verksamheten i ett större sammanhang. Det framhålls att den ändring som förordas i fråga om handläggningen av utvecklingsmedel är en uppgift för regeringen att besluta om.

Utskottet gör följande bedömning.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i de ovan nämnda motionerna att socialstyrelsen måste tillförsäkras nödvändiga resurser för att bygga upp en ny organisation och för att den nya organisationen skall kunna fungera och socialstyrelsen kunna fullgöra sina skyldigheter både när det gäller tillsynsverksamhet och som expertmyndighet med huvudansvar för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling på det sociala och hälsopolitiska området.

Bl. a. i motion So31 (fp) framhålls vikten av icke öronmärkta resurser. Även regeringen framhåller att socialstyrelsen för att kunna fungera som expertorgan snabbt måste kunna frigöra resurser för olika analyser och bearbetningar. Därför anser regeringen att det behövs rörliga resurser i form av både allmän utredarkompetens och medel för att kunna köpa in expertis för tillfälliga och snabba insatser.

Av uttalandena i propositionen framgår också att regeringen avser att

låta socialstyrelsen disponera en större del av de resurser som avsätts för utvecklingsarbete. När det gäller resurser för själva omorganisationen förutsätter utskottet att regeringen återkommer med förslag i nästa års budgetproposition och — om detta skulle visa sig nödvändigt — på tilläggsbudget för budgetåret 1989/90.

Utskottet kan mot denna bakgrund konstatera att det föreligger en god samstämmighet mellan uttalandena i propositionen och i motionerna när det gäller resursfrågorna. Utskottet anser därför att det inte är nödvändigt med något uttalande från riksdagens sida i saken. Utskottet avstyrker således motionerna So31 (fp) yrkande 1, So29 (c) yrkandena 2 och 10.

Barn- och ungdomsfrågor m. m.

I *motion So32 (vpk)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vikten av socialstyrelsens särskilda ansvar för kvaliteten i förskola och fritidshem (*yrkande 3*). I motionen framhålls bl. a. att det pedagogiska innehållet i förskola och fritidshem är avgörande för kvaliteten. Att tillse att kvaliteten hålls hög bör därför bli en huvuduppgift för socialstyrelsen på barn- och ungdomsområdet. Uppgiften anses särskilt viktig under de kommande utbyggnadsåren.

I propositionen uttalas (s. 20 f.) att socialstyrelsens verksamhet vad gäller barn- och ungdomsfrågor bör intensifieras. Särskilt framhålls socialstyrelsens roll när det gäller att ta initiativ till och bevaka att samverka med andra centrala statliga myndigheter som arbetar med barn- och ungdomsfrågor kommer till stånd. Ett särskilt syfte är att socialstyrelsen bl. a. för regering och riksdag löpande beskriver hur de verksamhetsmål som gäller barn och ungdomar enligt lagstiftningen inom socialsektorn uppfylls. När det gäller förskola och annan barnomsorg framhålls att det pedagogiska utvecklingsarbete som socialstyrelsen påbörjat bör vidareutvecklas i olika kompletterande delar, liksom arbetet med att vägleda kommunerna i deras arbete för fortbildning och andra personalutvecklande insatser. Socialstyrelsen anses även ha en uppgift att initiera och följa forsknings- och utvecklingsarbetet inom förskola och annan barnomsorg samt sprida erfarenheter av detta. Under de närmaste åren bör socialstyrelsen enligt uttalanden i propositionen i samarbete med statens ungdomsråd särskilt uppmärksamma fritidens och fritidsverksamheternas relativa betydelse för barns och ungdomars villkor i stort.

Utskottet delar uppfattningen att socialstyrelsen har en viktig uppgift och ett särskilt ansvar när det gäller det pedagogiska innehållet i förskola och fritidshem och kvaliteten i dessa verksamheter. Det framgår också av uttalandena i propositionen att en klar avsikt är att socialstyrelsens verksamhet vad gäller barn- och ungdomsfrågorna skall intensifieras. I fråga om det pedagogiska utvecklingsarbetet uttalas i propositionen att socialstyrelsen bör vidareutveckla detta arbete i olika kompletterande delar. Betydelsen av de personalutvecklande insatserna påtalas också liksom forsknings- och annat utvecklingsarbete. Inte minst angelägna blir dessa uppgifter under

de kommande åren med dess snabba utbyggnad av barnomsorgen för att riksdagens beslut om full behovstäckning skall kunna uppfyllas.

Utskottet ser inte någon motsättning mellan motionärernas synpunkter och de uttalanden som görs i propositionen. Därför behövs inte något uttalande från riksdagens sida med anledning av motion So32 (vpk) yrkande 3. Motionsyrkandet avstyrks.

Ansvar för alkohol- och narkotikafrågorna

I propositionen föreslås att socialstyrelsen även i fortsättningen skall vara den myndighet som har huvudansvaret för tillsynen inom alkoholområdet och den statliga informationsverksamheten inom drogområdet. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) föreslås fortsättningsvis ha en fristående ställning i förhållande till socialstyrelsen. Bidrag till CAN föreslås även fortsättningsvis lämnas via statsbudgeten.

Rådet för alkohol- och narkotikapolitiska frågor, AN-rådet, föreslås inordnas i socialstyrelsen som ett rådgivande organ i alkohol- och narkotikafrågor. Rådet avses fungera som ett forum för ömsesidig information mellan olika organisationer och socialstyrelsen om pågående och planerad verksamhet inom drogområdet samt för diskussion om behov av åtgärder.

I *motion So29 (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om CAN:s verksamhet (*yrkande 3*). I samma motion begärs också ett tillkännagivande om vad som anförs om att *en* särskild enhet inom socialstyrelsen bör ha det övergripande ansvaret för alkohol- och drogfrågor (*yrkande 4*). Motionären framhåller betydelsen av att det för en organisation med den viktiga uppgiften att förmedla basfakta och följa och informera om förändringar på drogområdet också ges garantier för en kontinuerlig verksamhet. Det måste i övergångsskedet också finnas tillräckligt med medel för att klara omorganisationen. Motionären anser det också viktigt att CAN:s verksamhet under den närmaste framtiden får behålla den tänkta organisationsformen och de medel som behövs för ett kvalitativt högt stående basfaktainsamlande rörande drogområdet. Motionären, som egentligen föredragit en ny myndighet med ett särskilt ansvar för den samlade alkohol- och narkotikapolitiken, anser det viktigt att det inom den nya organisationen tillskapas en enhet med ett samlat ansvar och med en inriktning på förebyggande och behandlande insatser på det alkohol- och drogpolitiska området. Inte minst en satsning på förebyggande insatser med stor tyngd, uppföljning, initiativ och kunskapsförmedling när det gäller vård ses som ett bra sätt att med kraft driva dessa frågor.

Samma motionär har i en motion från allmänna motionstiden, *motion 1988/89:So290*, med anledning av uttalanden som gjorts i socialdepartementets beredningsgrupp i rapporten Socialstyrelsen i förändring om CAN, begärt ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att analysera de drogpolitiska konsekvenserna av den nämnda rapporten. Motionären anser att förslagen om socialstyrelsens och ett helt fristående CAN:s uppgifter riskerar att försvåra samhällets arbete för att förverkliga de alkohol- och narkotikapolitiska målsättningarna. Enligt motionären är det

viktigt att det görs noggranna analyser av hur de föreslagna åtgärderna kan förväntas påverka samhällets drogpolitiska målsättningar.

I motion 1988/89: So35 av Göran Magnusson och Gunnar Thollander (båda s) begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om en stark organisatorisk ställning för alkohol- och narkotikafrågorna. Motionärerna framhåller att det – oberoende av organisation – är av största vikt att socialstyrelsens arbete med alkoholfrågan tillförs de resurser som behövs för att det uppsatta målet om en konsumtionsminskning med 25 procent skall klaras. Det räcker enligt motionärerna inte enbart med tillsyns- och uppföljningsverksamhet. Det behövs resurser för direkta insatser från socialstyrelsens sida. Alkoholkonsumtionens betydelse för folkhälsan motiverar att arbetet med problemen ges en stark organisatorisk ställning och att särskilda resurser avdelas.

I motion 1988/89: So326 av Elver Jonsson och Hans Lindblad (båda fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om att utbredd omorganisation inom socialstyrelsen beträffande drogpolitiska frågor bör avskrivas (*yrkande 2*). Motionärerna anför kritik mot vissa förslag i rapporten Socialstyrelsen i förändring att socialstyrelsens alkoholbyrå skall ingå i en avdelning som har hand om hälsofrågor/kostfrågor, sex och samlevnad samt droger. De är också kritiska mot tankarna på att överföra tillståndsärenden och kontrollverksamhet till kammarrätterna. I stället måste socialstyrelsen ges ökade resurser till alkoholbyrån. Socialstyrelsens kompetens måste bevaras och ytterligare förstärkas.

I propositionen anförs i anslutning till vissa uttalanden om att socialstyrelsens verksamhet med handläggning av individärenden och ärenden av rutinartad karaktär bör begränsas att avsikten är att regeringen senare skall komma med förslag om förändringar vad gäller socialstyrelsens handläggning av bl. a. ärenden enligt lagen om handel med drycker och ärenden rörande teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat (prop. s. 26). På annat ställe i propositionen (s. 51 f.) uttalar föredraganden i frågan om överklaganden enligt lagen om handel med drycker att han anser att det är olämpligt att socialstyrelsen, som har allmänna tillsyns- och rådgivningsfunktioner samt utfärdar tillämpningsföreskrifter och allmänna råd på området i fråga, också prövar ärenden om överklagande i enskilda fall. Därvid åberopas även uttalanden i samma riktning av alkoholhandelsutredningen.

Utskottet gör följande bedömning.

När det gäller CAN:s verksamhet vill utskottet framhålla att denna organisation som ett folkrörelsebaserat organ fullgör en mycket viktig funktion på det alkoholpolitiska området. Inte minst värdefullt är det regionalt bedrivna arbete som CAN utför i samverkan med andra organisationer och myndigheter. CAN har en viktig roll när det gäller att följa och informera om förändringar på drogområdet.

I propositionen föreslås CAN få en mera fristående ställning i förhållande till socialstyrelsen. CAN:s personal skall enligt förslaget inte längre stå under socialstyrelsens överinseende. Utskottet delar denna uppfattning, inte minst mot bakgrund av att myndighetsställningen och folkrörel-

seorganisationen inte bör blandas ihop. Avsikten är dock alltså att regeringen skall utse ordföranden i CAN:s styrelse och att statliga myndigheter som socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och universitets- och högskoleämberget även fortsättningsvis skall vara representerade i CAN:s styrelse. Av propositionen framgår också klart att statliga bidrag även fortsättningsvis skall utgå till den av CAN bedrivna verksamheten. Det finns därför enligt utskottets uppfattning anledning anta att de krav på analys av de föreslagna förändringarna och på garantier för CAN:s fortsatta verksamhet som framförs i motionerna So29 (c) yrkande 3 och So290 (c) kommer att bli tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Vad sedan gäller de drogpolitiska frågornas ställning i socialstyrelsen anser utskottet – och därvid delar utskottet regeringens bedömning – att socialstyrelsen även i fortsättningen bör ha huvudansvaret för tillsynen inom alkoholområdet och den statliga informationsverksamheten när det gäller droger. Enligt utskottet är det viktigt att socialstyrelsens och organisationernas roller inom det alkohol- och narkotikapolitiska området förtydligas och renodlas. I likhet med flera av de aktuella motionerna vill utskottet framhålla att det alkohol- och drogpolitiska arbetet måste få en stark ställning i socialstyrelsens organisation och ha en framskjuten plats när det gäller socialstyrelsens arbete bl. a. om Sverige skall kunna uppnå den av WHO uttalade målsättningen när det gäller alkoholkonsumtionen. Den organisation för drogfrågorna som föreslagits i propositionen beaktar i stor utsträckning de synpunkter som framförts av dem som i dag arbetar med drogfrågorna inom socialstyrelsen.

De uttalanden som görs i propositionen och som utskottet nu gjort tillgodoser enligt utskottet kraven i de aktuella motionerna om en stark ställning för de drogpolitiska frågorna i socialstyrelsen. Något ytterligare initiativ från riksdagens sida är därför inte nödvändigt. Utskottet avstyrker motion So29 (c) yrkande 4, So35 (s) och So326 (fp) yrkande 2.

Förebyggande arbete m. m.

I *motion 1988/89: So280 av Sten Andersson i Malmö (m)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om behovet av en annan inriktning av "välfärdspolitiken". Motionären hänvisar bl. a. till att alkohol- och narkotikamissbruk samt kriminalitet ökat kraftigt i Sverige under de senaste decennierna. Han menar att samhället tar alltför mycket ansvar när det gäller att garantera människornas trygghet. För att bryta den negativa trend som uppstått inom många områden behövs ett nytänkande som innebär att större ansvar läggs på de enskilda människorna.

I *motion 1988/89: So440 av Olof Johansson m. fl. (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om de förebyggande insatsernas roll i sjukvårdsarbetet (*yrkande 2*). Motionärerna anför att de förebyggande insatserna måste få en mer framträdande plats i den svenska hälso- och sjukvården. Det betonas att alla behöver ett fungerande socialt nät och att samhällsplaneringen måste inriktas på att trygga människors behov av social och kulturell gemenskap och samvaro. I motionen tas upp även frågor om åtgärder mot bruket av alkohol, tobak och narkotika, kost-

frågor, användningen av kemiska ämnen i arbetslivet och behovet av åtgärder mot trafikolyckor m. m.

I samband med behandlingen av regeringens skrivelse om folkhälsans utveckling m. m. och socialstyrelsens folkhälsorapport förra året behandlade utskottet ett antal motionsyrkanden om förebyggande insatser inom hälso- och sjukvården (SoU 1987/88:27). I betänkandet redovisades ett antal hälsopolitiska utredningar, projekt och andra initiativ från regeringens, socialstyrelsens och landstingens samt andra myndigheters sida under de senaste åren.

Utskottet uttalade (s.14 f.) att det är av största betydelse att arbetet med att förebygga ohälsa hos befolkningen fortsätter och att dessa insatser kan intensifieras. För detta krävs ett engagemang såväl på statlig som regional och lokal nivå. Utskottet anförde vidare att det för arbetet med att utjämna hälso villkoren från social synpunkt är betydelsefullt att faktasammansättningar och analyser motsvarande dem i socialstyrelsens folkhälsorapport tas fram även fortsättningsvis. Utskottet fann att den syn på den kommande inriktningen av hälsoarbetet som regeringen redovisat i sin skrivelse om folkhälsans utveckling väl svarar mot de krav på åtgärder för att undanröja hälsorisker som ställdes i de då aktuella motionerna. Med anledning av en motion om de ensammas situation och den risk som social isolering innebär för uppkomsten av ohälsa anförde utskottet att det behövs kunskapsunderlag för att förebygga inte minst den psykiska ohälsa som uppkommer till följd av att människor saknar sociala nätverk. Utskottet hänvisade i sammanhanget till socialstyrelsens arbete med att ta fram särskilda handlingsprogram inom psykiatri och anförde att det är angeläget att arbetet med att förebygga psykisk ohälsa fortsätter. Med anledning av ett motionsyrkande om åtgärdsprogram mot olyckor och personsador konstaterade utskottet att arbete med dessa frågor redan pågår inom ett flertal landsting och att socialstyrelsen inlett uppbyggnaden av en länsvis registrering av de olycksfall som hälso- och sjukvården kommer i kontakt med. Miljö- och hälsoskyddsnämndernas förebyggande arbete framhölls särskilt. Utskottet underströk vikten av att detta arbete fortsätter. Utskottet avstyrkte dock krav i motionerna på initiativ till regeringen från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottet (RD 136, rskr. 384).

Utskottet delar helt uppfattningen i bl. a. motion So440 (c) att de förebyggande insatserna måste ha en framträdande plats inom den svenska hälso- och sjukvården. Utskottet erinrar om de uttalanden som utskottet gjorde förra året om den mycket stora betydelsen av det hälsoförebyggande arbetet och om att myndigheternas insatser på detta område måste intensifieras. Som utskottet tidigare redovisat pågår i dag ett omfattande arbete i riktning mot att undanröja olika hälsorisker. Det finns en god medvetenhet hos såväl regeringen som sjukvårdshuvudmännen och andra ansvariga om frågans betydelse. Utskottet anser bl. a. med hänvisning härtill att det inte är nödvändigt med något uttalande från riksdagens sida för att de förebyggande insatserna skall få en ökad uppmärksamhet från myndigheternas sida. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion So440 (c) yrkande 2.

I motion So280 (m) framförs kritik mot det förebyggande sociala arbete som bedrivs i dag. Utskottet, som anser att sådana ansträngningar är nödvändiga, avstyrker motionen.

I *motion So29 (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om socialstyrelsens roll i det förebyggande och kunskapsförmedlande arbetet rörande aborter, fosterdiagnostik och vård av för tidigt födda barn (*yrkande 5*). Motionären anför att frågorna rörande fosterdiagnostik, senaborter och vård av för tidigt födda barn kräver stora insatser från en expertmyndighet och att dessa frågor måste ges ett stort utrymme i den förebyggande verksamheten. Även de allt högre aborttalen måste beaktas med initiativ att förebygga att abort blir det alternativ som står till buds. Socialstyrelsens roll bör vara att leda detta arbete och ta nödvändiga initiativ till det arbete som sedan skall bedrivas av huvudmännen.

Utskottet har med oro tagit del av uppgifterna om ökningen av antalet aborter främst bland unga kvinnor. Utskottet har nyligen i betänkandet 1988/89:SoU14 framhållit att åtgärder måste vidtas för att bromsa denna ökning och få till stånd en minskning av antalet aborter. I det sammanhanget framhöll utskottet särskilt socialstyrelsens viktiga roll på central nivå i det abortförebyggande arbetet. Utskottet såg positivt på det program för det abortförebyggande arbetet som socialstyrelsen för närvarande arbetar med. Utskottet delar således motionärens bedömning att socialstyrelsen måste ägna stor uppmärksamhet åt det förebyggande och kunskapsförmedlande arbetet rörande aborter. Även de övriga uppgifter som nämns i motionen måste enligt utskottet beaktas i socialstyrelsens arbete. Utskottet anser dock inte att något särskilt uttalande från riksdagens sida behövs, varför utskottet avstyrker motion So29 (c) yrkande 5.

I *motion So33 (s)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om att det i den nya organisationen för socialstyrelsen är särskilt angeläget att handikappfrågorna beaktas (*yrkande 4*).

Utskottet delar i och för sig uppfattningen att socialstyrelsen bör ha ett särskilt ansvar för handikappfrågorna men anser inte att det erfordras något uttalande från riksdagens sida för att motionen skall bli tillgodosedd. Utskottet avstyrker därför yrkande 4 i motion So33 (s).

Frågor om organisation och ledning av socialstyrelsen

I propositionen uttalas (s. 27 f.) att grundstrukturen i socialstyrelsens organisation bör ändras på så sätt att nuvarande indelning i avdelningar och byråer avvecklas och att verksamheten indelas i högst nio enheter samt högst sex regionalt lokaliserade tillsynsenheter. Verksledningen anses böra utvidgas och förstärkas. Enligt propositionen bör den utöver generaldirektören bestå av ytterligare tre direktörer. I propositionen framhålls att det enligt den av riksdagen godkända propositionen om ledning av den statliga förvaltningen (prop. 1986/87:99, KU 29, rskr. 226) ankommer på rege-

ringen att besluta om en grundstruktur för myndigheternas inre organisation, dvs. normalt indelningen i avdelningar eller motsvarande. Inom denna ram skall sedan myndigheten ha en betydande frihet att själv besluta om organisation. I anslutning till uttalandena om socialstyrelsens inre organisation anför föredraganden att han anser att riksdagen bör upphäva beslutet från år 1980 om riktlinjer för styrelsens organisation som i dag mer i detalj reglerar socialstyrelsens organisation.

I *motion So29 (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen rörande verksamhetens sammansättning med en överdirektör (*yrkande 8*). Motionären anser att den nuvarande organisationen med en generaldirektör och en överdirektör samt med kompetenta befattningshavare som enhetschefer mycket bättre än den föreslagna organisationen ger styrningsmöjligheter för generaldirektören.

I *motion So30 (m)* hemställs att riksdagen i avvaktan på ett nytt organisationsförslag avslår propositionen i vad avser den interna organisationen om högst nio större enheter och tre direktörer förutom generaldirektören (*yrkande 2*). Motionärerna anser att ansvarsfördelningen på central nivå är oklar såväl för hälso- och sjukvården som för socialvården och hänvisar i övrigt till sitt förslag om en uppdelning av nuvarande socialstyrelse i en medicinal- och en socialstyrelse.

Utskottet gör följande bedömning.

Socialstyrelsens nuvarande grundstruktur med en administrativ avdelning, en fackavdelning för vardera hälso- och sjukvård och för socialtjänst samt en avdelning för förebyggande arbete och planering m. m. är dels en följd av en tidigare tradition, dels ett försök att ge särskilt utrymme för de senare frågorna. I praktiken har tyngdpunkten alltför mycket kommit att vila på ärenden av akut karaktär och rutinuppgifter i stället för på utvecklingsarbete och nödvändiga strategiska uppgifter. Enligt utskottet måste socialstyrelsens nya organisation i större utsträckning än hittills möjliggöra en koncentration kring uppgifterna uppföljning och utvärdering samt kunskapsförmedling.

Utskottet delar bedömningen att antalet nivåer inom socialstyrelsen bör begränsas. Utskottet har inte något att erinra mot den indelning som föreslås i högst nio enheter utöver den föreslagna regionala tillsynsorganisationen. Socialstyrelsens verksamhetsområde är vittomfattande. I en rad olika sammanhang krävs ett tvärsektoriellt arbetssätt med representation på hög nivå från socialstyrelsen. Möjligheterna är därför begränsade för en eller två personer att leda socialstyrelsen. Utskottet delar därför regeringens bedömning att verksamheten behöver förstärkas. En rimlig ambitionsnivå bör vara en verksamhet med en generaldirektör och tre ytterligare direktörer.

Utskottet är med hänvisning till det anförda inte berett att tillstyrka kraven i *motion So29 (c)* att verksamhetens sammansättning med en generaldirektör och en överdirektör bör bibehållas.

Vad gäller kraven i *motion So30 (m)* på ett nytt organisationsförslag med beaktande av motionärernas krav på en uppdelning av socialstyrelsen i två ämbetsverk har utskottet i det föregående (se s. 7) avstyrkt förslag om att

socialstyrelsen skall delas i en medicinal- och en socialstyrelse. Det saknas därmed skäl att hos regeringen begära ett nytt organisationsförslag.

Som påpekas i propositionen ankommer det inte längre på riksdagen att besluta om grundstrukturen för en myndighet. Ansvaret härför åvilar i stället regeringen. Detta utgör också ett skäl till varför riksdagen bör upphäva sitt beslut från år 1980 (prop. 1979/80: 6, SoU 45, rskr. 386) angående riktlinjer för socialstyrelsens organisation m. m.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört tillstyrker utskottet att riksdagen upphäver sitt tidigare beslut angående riktlinjer för socialstyrelsens organisation m. m. Följaktligen avstyrks motionerna So29 (c) yrkande 8 och So30 (m) yrkande 2.

I *motion So31 (fp)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om ledningens kvalifikationer (*yrkande 5*). Ett minimikrav är enligt motionärerna att de direktörer som skall bära ansvaret för hälso- och sjukvården resp. socialtjänsten är högt kvalificerade inom resp. område. Detta anses vara en förutsättning för att socialstyrelsen skall åtnjuta den auktoritet som är nödvändig inom resp. område. Vidare bör enligt motionärerna socialstyrelsen tillföras ekonomisk expertis på hög nivå för att göra ekonomiska bedömningar av konsekvenserna av socialstyrelsens allmänna råd. Med tanke på verkets viktiga normgivningsfunktioner finner motionärerna det nödvändigt att tillförsäkra socialstyrelsen kvalificerad juridisk kompetens.

Utskottet delar motionärernas bedömning att höga krav bör ställas på de personer som skall leda socialstyrelsens arbete. Även i propositionen framhålls på flera ställen socialstyrelsens behov av personal med hög kompetens på olika sakområden. Sålunda påtalas behovet av ekonomisk och juridisk expertis liksom behovet att i särskilda situationer kunna knyta till sig expertis på sakområden som annars inte är representerade inom verket. Någon motsättning föreligger därmed inte mellan motionärernas uppfattning och synsättet i propositionen. Motionens syfte får därmed anses tillgodosett. Yrkande 5 i motion So31 (fp) avstyrks därför.

I *motion 1988/89:So547 av Anita Stenberg och Marianne Samuelsson (båda mp)* hemställs att riksdagen beslutar att en representant för alternativ vård skall ingå i socialstyrelsen (*yrkande 2*).

Enligt utskottets mening bör det inom socialstyrelsen finnas kompetens i fråga om alternativmedicin. Utskottet vill dock inte ställa sig bakom kravet på att det i myndighetens styrelse skall ingå en representant för denna verksamhet. Utskottet avstyrker därför motion So547 (mp) yrkande 2.

Socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn

Flera motioner tar upp socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn. Sedan år 1971 har socialstyrelsen haft två socialarbetare placerade i Köpen-

hamn. Socialarbetarna avlönas av socialstyrelsen och är organisatoriskt knutna till byrån för socialt behandlingsarbete i socialstyrelsen. På liknande sätt har Norge och Finland socialarbetare placerade i Köpenhamn.

I *motion So29 (c)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om att de två socialarbetarbefattningarna bör ligga kvar i socialstyrelsens verksamhet tills vidare (*yrkande 6*). På sikt kan anställningarna enligt motionären eventuellt knytas till länsstyrelsen i Malmöhus län.

I *motion So31 (fp)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om att verksamheten med socialarbetare i Köpenhamn bör fortsätta samt att socialstyrelsen även i framtiden bör vara huvudman för verksamheten (*yrkande 4*). Motionärerna anser att de svenska socialarbetarna i Köpenhamn gjort ovärderliga insatser bland svenska ungdomar som varit på väg att bli socialt utslagna på grund av missbruk, kriminalitet, prostitution eller psykisk sjukdom. Signaler om att verksamheten eventuellt skall upphöra anses oroande, inte minst med tanke på att klienterna snarast tycks bli mer belastade än tidigare och hjälpbehovet därmed större.

Liknande synpunkter framställs i *motion 1988/89:So237 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)* i vilken begärs tillkännagivanden om socialarbetarna i Köpenhamn (*yrkande 1*) och om att socialstyrelsen bör kvarstå som huvudman för verksamheten (*yrkande 2*). Sådana yrkanden finns även i *motionerna 1988/89:So34 av Birthe Sörestedt m. fl. (s)* (*yrkandena 1 och 2*) och *1988/89:So240 av Gudrun Schyman (vpk)*. Hänvisning till uttalandena i den sistnämnda motionen görs även i texten till motion So32 (vpk).

I propositionen anförs i samband med uttalanden om behovet av att begränsa socialstyrelsens verksamhet med handläggning av individärenden m. m. (s. 26) att bl. a. frågan om socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn skall beredas ytterligare inom regeringskansliet.

I en bilaga till propositionen redovisas den nordiska socialarbetarverksamheten i Köpenhamn. Därav framgår att verksamheten diskuterats i det nordiska kontaktmannaanorganet rörande narkotikafrågor. En översyn har genomförts och en studie presenterats i februari 1989. Av studien framgår att antalet svenska klienter som de svenska socialarbetarna får kontakt med har ökat under de senaste åren. Under år 1988 hade man kontakt med 629 personer. Av dessa var 50 % under 25 år och 20 % under 18 år. Klienterna utgörs till stor del av ungdomar i riskzonen liksom av grava alkohol- och narkotikamissbrukare. Även allt fler HIV-positiva missbrukare har varit i kontakt med socialarbetarna. I studien rekommenderas att respektive länder skall behålla verksamheten under i första hand fem år. Kontaktmannaanorganet föreslås löpande följa verksamheten och värdera behovet av den samt pröva eventuella förändringar av dess organisation och arbetsformer.

Kontaktmannaanorganet skall behandla studien vid ett sammanträde i juni 1989.

Den beredningsgrupp som berett frågan om socialstyrelsens organisation har också diskuterat frågan om huruvida den särskilda verksamheten i Köpenhamn allttjämt framstår som berättigad eller inte. Gruppen tog

dock inte slutlig ställning till detta men menade att socialstyrelsen under alla förhållanden inte bör vara huvudman för den i fortsättningen.

I propositionen anför föredraganden (s. 50) att det nordiska kontaktmannaorganets behandling av studien bör avvaktas. Enligt föredragandens uppfattning bör dock inriktningen vara att socialstyrelsen inte skall vara huvudman för verksamheten, eftersom styrelsen i princip inte bör syssla med direkt klientarbete. Om verksamheten skall vara kvar bör i stället andra lösningar beträffande huvudmannaskapet prövas.

Utskottet gör följande bedömning.

Utskottet anser i likhet med samtliga motionärer att den verksamhet som bedrivs av socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn är mycket värdefull och utgör ett viktigt led i narkotikapolitiken. En nyligen gjord utvärdering av verksamheten har visat att de svenska socialarbetarna i Köpenhamn under föregående år hade kontakt med drygt 600 personer, där åtminstone hälften utgjordes av personer under 25 år och drygt hundratalet av mycket unga människor, som antingen redan är inne i ett missbruk eller i riskzonen för att dras in i ett sådant. Utskottet anser inte minst mot denna bakgrund att det är angeläget att verksamheten med svenska socialarbetare i Köpenhamn kan bedrivas även fortsättningsvis.

Socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn har hela landet som upptagningsområde och är beroende av anknytning till socialtjänsten i Sverige. Det har sedan länge ansetts svårt att finna den ideala organisatoriska formen för verksamheten. Huvudmannaskapsfrågan har därför återkommande varit föremål för diskussioner. Något självklart alternativ till den nuvarande organisatoriska modellen finns inte, men eftersom socialstyrelsen i princip inte bör syssla med direkt klientarbete bör frågan om en annan huvudman för verksamheten prövas. I avvaktan på att ett underlag för ett ställningstagande arbetas fram bör socialstyrelsen kvarstå som huvudman.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna So29 (c) yrkande 6, So31 (fp) yrkande 4, So237 (fp) yrkandena 1 och 2, So34 (s) yrkandena 1 och 2 samt So240 (vpk) bör riksdagen som sin mening ge regering till känna.

Övriga frågor

Utskottet har inget att erinra mot att riksdagen, i den mån detta inte behandlats i det föregående, godkänner vad som i propositionen förordas om socialstyrelsens huvudsakliga uppgifter och verksamhetsinriktning, CAN och AN-rådet.

Utskottet anser vidare att vad som i övrigt anförts i propositionen om en ny myndighet för kontroll av läkemedel m. m., regional tillsyn för hälso- och sjukvård samt tandvård, barn- och ungdomsfrågor, en förändrad ansvarsfördelning för vissa ärendegrupper och uppgifter samt socialstyrelsens framtida organisation, i den mån dessa frågor inte behandlats i det föregående, inte bör föranleda något uttalande från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande *återinrättande av en medicinalstyrelse*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So30 yrkande 1 och 1988/89:So423 yrkande 7,
2. beträffande *ett statligt institut för folkhälsan*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So31 yrkande 2,
3. beträffande *parlamentarisk medverkan i utredningsarbetet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So29 yrkande 9,
4. beträffande *socialstyrelsens självständiga ställning*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So30 yrkande 3,
5. beträffande *överförande av SBU till socialstyrelsen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So29 yrkande 1 delvis,
6. beträffande *överförande av AIDS-delegationen till socialstyrelsen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So29 yrkande 1 i återstående del,
7. beträffande *inrättande av en central enhet för socialstyrelsens tillsynsverksamhet m. m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So32 yrkande 1,
8. beträffande *återinrättande av en länsläkarorganisation*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So423 yrkande 8 och 1988/89:So30 yrkande 4,
9. beträffande *socialstyrelsens tillsynsverksamhet och rättssäkerheten*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So31 yrkande 3 och 1988/89:So33 yrkandena 1 – 3,
10. beträffande *socialstyrelsens tillsyn över hälsohem m. m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So32 yrkande 2,
11. beträffande *socialstyrelsens regionala tillsyn och en enhetlig praxis*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So29 yrkande 7,
12. beträffande *socialstyrelsens resurser*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So31 yrkande 1 och 1988/89:So29 yrkandena 2 och 10,
13. beträffande *socialstyrelsens ansvar för kvaliteten i barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So32 yrkande 3,
14. beträffande *CAN:s ställning*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So29 yrkande 3 och 1988/89:So290,
15. beträffande *socialstyrelsens organisation för de drogpolitiska frågorna*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So29 yrkande 4, 1988/89:So35 och 1988/89:So326 yrkande 2,
16. beträffande *det hälsoförebyggande arbetet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So440 yrkande 2,
17. beträffande *ansvaret för välfärdspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So280,
18. beträffande *socialstyrelsens arbete med abortförebyggande åtgär-*

der m. m.

att riksdagen avslår motion 1988/89: So29 yrkande 5,

19. beträffande *socialstyrelsens ansvar för handikappfrågorna*

att riksdagen avslår motion 1988/89: So33 yrkande 4,

20. beträffande *upphävande av tidigare riktlinjer för socialstyrelsens organisation*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1988/89: So29 yrkande 8 och 1988/89: So30 yrkande 2 upphäver sitt beslut (prop. 1979/80: 6, SoU 45, rskr. 386) angående riktlinjer för socialstyrelsens organisation m. m.,

21. beträffande *ledningens kvalifikationer*

att riksdagen avslår motion 1988/89: So31 yrkande 5,

22. beträffande *socialstyrelsens kompetens i fråga om alternativmedicin*

att riksdagen avslår motion 1988/89: So547 yrkande 2,

23. beträffande *socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn*

att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1988/89: So29 yrkande 6, 1988/89: So31 yrkande 4, 1988/89: So237 yrkandena 1 och 2, 1988/89: So34 yrkandena 1 och 2 samt 1988/89: So240 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. beträffande *godkännande av nya riktlinjer för socialstyrelsens verksamhet m. m.*

att riksdagen med bifall till propositionen godkänner vad som förordas i propositionen om socialstyrelsens huvudsakliga uppgifter och verksamhetsinriktning, om Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) samt om rådet för alkohol- och narkotikapolitiska frågor (AN-rådet) i den mån dessa frågor inte behandlats i det föregående,

25. att riksdagen beslutar att vad som anförs i propositionen om en ny myndighet för kontroll av läkemedel m. m., regional tillsyn för hälso- och sjukvård samt tandvård, barn- och ungdomsfrågor, en förändrad ansvarsfördelning för vissa ärendegrupper och uppgifter samt socialstyrelsens framtida organisation, i den mån dessa frågor inte behandlats i det föregående, inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Stockholm den 11 maj 1989

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Eo Holmberg (s), Sten Svensson (m), Aina Westin (s), Ulla Tillander (c), Per Stenmarck (m), Johnny Ahlqvist (s), Rinaldo Karlsson (s), Ingegerd Anderlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Rosa Östh (c), Anita Stenberg (mp), Jan

Reservationer

1. Återinrättande av en medicinalstyrelse (mom. 1)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser *dels* att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 7." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att utvecklingen har visat att det var fel att slå ihop medicinalstyrelsen och socialstyrelsen till ett verk. Ansvarsfördelningen är oklar såväl för hälso- och sjukvården som för socialvården. Det är enligt utskottet angeläget att den medicinska kompetensen återupprättas och att hälso- och sjukvården klart byggs på medicinsk vetenskap och beprövad erfarenhet. Med tanke på den snabba medicinska och medicinsk-tekniska utvecklingen är behovet av en särskild medicinalstyrelse ännu större nu än tidigare. Regeringen bör enligt utskottet snarast återkomma till riksdagen med ett förslag om ny, uppdelad organisation för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna So30 (m) yrkande 1 och So423 (m) yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande återinrättande av en medicinalstyrelse

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So30 yrkande 1 och 1988/89:So423 (m) yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Ett statligt institut för folkhälsan (mom. 2)

Daniel Tarschys och Ingrid Ronnc-Björkqvist (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Många hälsorisker är alltjämt klassbundna. Kraftfulla insatser behövs för att förebygga ohälsa och alltför tidiga dödsfall i alla delar av samhället. Kunskapen om hälsofarliga livsstilar måste spridas. Utskottet anser mot denna bakgrund att det vore ändamålsenligt att återupprätta ett statligt institut för folkhälsan. Det föreslagna institutet bör på riksnivå vara ansvarigt för kartläggning av ohälsan och dess orsaker, för forskning om hur sådana risker kan förebyggas samt för initiativ, samordning och genomförande av olika folkhälsobefrämjande insatser. De uppgifter som skulle överföras från socialstyrelsen är hälsoregistrering, hälsoskydd och hälsouppllysning, vilket innefattar information om främst kost och motion, tobak, missbruk, sex- och samlevnad och olycksfall. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett förslag om återupprättandet av ett statens institut för folkhälsan.

Vad utskottet anfört med anledning av motion So31 (fp) yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. 1988/89:SoU24

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande *ett statligt institut för folkhälsan*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89: So31 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Parlamentarisk medverkan i utredningsarbetet (mom. 3)

Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 9." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att beredningen av frågan om en betydelsefull förändring av organisation och inriktning av ett stort centralt ämbetsverk bör ske under parlamentarisk medverkan. Socialstyrelsens omorganisation bör därför blir föremål för utredning av en parlamentariskt sammansatt grupp. Regeringen bör därefter lägga fram ett nytt förslag till organisation för socialstyrelsen. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *parlamentarisk medverkan i utredningsarbetet*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89: So29 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Återinrättande av en länsläkarorganisation (mom. 8)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 4." bort ha följande lydelse:

Fördelningen av tillsynsuppgifterna mellan socialstyrelsen, länsstyrelsen och landstingskommunerna har sedan lång tid varit otillfredsställande och tillsynen har fungerat dåligt. Landstingen har t. ex. själva fått utöva tillsyn över sina egna institutioner och tillsynen över förskrivningen av läkemedel m. m. har inte fungerat alls sedan länsläkarorganisationen upphörde.

I propositionen föreslås nu sex regionala tillsynsenheter med tillgång till medicinsk, odontologisk och juridisk kompetens. Utskottet anser detta vara ett steg i rätt riktning. Utskottet anser det dock viktigt att den föreslagna verksamheten utvärderas och bildar underlag för överväganden om ett återinrättande av en länsläkarorganisation på det medicinska området.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna So423 (m) yrkande 8 och So30 (m) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande *återinrättande av en länsläkarorganisation*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89: So423 yrkande 8

och 1988/89: So30 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1988/89:SoU24

5. Socialstyrelsens tillsynsverksamhet och rättssäkerheten (mom. 9)

Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkandena 1 – 3." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i bl. a. motion So31 (fp) att de individuella ärendena utgör en viktig kunskapskälla för socialstyrelsen. Det finns därtill starka rättssäkerhetsskäl som talar för att möjligheten till en kvalificerad överprövning av olika frågor inom den sociala sektorn bör bibehållas. Enligt utskottet är det också angeläget att socialstyrelsen liksom hittills kan fungera som företrädare för människor som har svårt att själva hävda sin rätt.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna So31 (fp) yrkande 3 och So33 (s) yrkandena 1 – 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa

9. beträffande *socialstyrelsens tillsynsverksamhet och rättssäkerheten*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89: So31 yrkande 3 och 1988/89: So33 yrkandena 1 – 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Socialstyrelsens tillsyn över hälsohem m. m. (mom. 10)

Rolf L Nilson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet är" och på s. 13 slutar med "i motionen." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att tillsynen över den alternativmedicinska verksamheten behöver förstärkas. I propositionen har föreslagits att en ny fristående myndighet för läkemedelskontroll m. m. skall inrättas. Enligt utskottets uppfattning bör den nya myndigheten också bli tillsynsmyndighet för bl. a. den snabbt växande verksamheten vid s. k. hälso- och friskvårdshem. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa

10. beträffande *socialstyrelsens tillsyn över hälsohem m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89: So32 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Socialstyrelsens organisation för de drogpolitiska frågorna (mom. 15)

Daniel Tarschys (fp), Ulla Tillander (c), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Rosa Östh (c) och Anita Stenberg (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Vad sedan gäller" och slutar med "(fp) yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den föreslagna organisationen för drogfrågorna inom socialstyrelsen innebär att alkohol- och narkotikafrågorna skall ingå som en del i en enhet som arbetar med förebyggande insatser. Enligt utskottet riskerar drogfrågorna därmed att få en alltför svag ställning. I stället bör det finnas en särskild enhet med inriktning på förebyggande och behandlande insatser på det alkohol- och drogpolitiska området. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna So29 (c) yrkande 4, So35 (s) och So326 (fp) yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa

15. beträffande *socialstyrelsens organisation för de drogpolitiska frågorna*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89: So29 yrkande 4, 1988/89: So35 och 1988/89: So326 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Upphävande av tidigare riktlinjer för socialstyrelsens organisation (mom. 20)

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet delar" och på s. 22 slutar med "(m) yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående uttalat att utskottet anser att socialstyrelsen bör delas upp i en medicinalstyrelse och en socialstyrelse. Utskottet har vidare uttalat att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en sådan uppdelad organisation.

Som en följd av detta ställningstagande avstyrker utskottet förslaget i propositionen vad gäller socialstyrelsens interna organisation. De gamla riktlinjerna för socialstyrelsens organisation bör gälla i avvaktan på ett nytt förslag från regeringen.

dels att utskottet under mom. 20 bort hemställa

20. beträffande *upphävande av tidigare riktlinjer för socialstyrelsens organisation*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89: So30 yrkande 2 och med anledning av motion 1988/89: So29 yrkande 8 avslår propositionens förslag såvitt avser upphävande av tidigare riktlinjer för socialstyrelsens organisation,

9. Socialstyrelsens kompetens i fråga om alternativmedicin (mom. 22)

1988/89:SoU24

Anita Stenberg (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Enligt utskottet" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en företrädare för den alternativa medicinen bör ingå i styrelsen för socialstyrelsen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 22 bort hemställa

22. beträffande *socialstyrelsens kompetens i fråga om alternativmedicin*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:So547 (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn (motivering till mom. 23)

Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Huvudmannaskapsfrågan" och slutar med "som huvudman." bort ha följande lydelse:

Frågan om ett ändrat huvudmannaskap för socialarbetarna i Köpenhamn har diskuterats under mer än tio års tid utan att man funnit någon godtagbar lösning. Utsikterna att man nu skulle finna en annan huvudman är utomordentligt små. Fortsatt utredning om huvudmannaskapet är därför meningslös och skulle t. o. m. kunna ha en negativ inverkan på verksamheten. Utskottet anser därför att socialstyrelsen även i framtiden bör vara huvudman för socialarbetarna i Köpenhamn.

Innehållsförteckning

1988/89:SoU24

Sammanfattning	1
Propositionen	1
Motioner	2
Motioner väckta med anledning av propositionen	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1989	4
Utskottet	5
Bakgrund	5
Propositionen	6
Vissa övergripande frågor	7
Socialstyrelsens tillsynsverksamhet	10
Vissa resursfrågor	13
Barn- och ungdomsfrågor	15
Ansvaret för alkohol- och narkotikafrågorna	16
Förebyggande arbete m. m.	18
Frågor om organisation och ledning av socialstyrelsen	20
Socialstyrelsens socialarbetare i Köpenhamn	22
Övriga frågor	24
Hemställan	25
Reservationer	27